

לב

וַיִּקַּח ה' אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיִּנְחָהוּ בְּגֵן עֵדֶן לְעַבְדָּהּ
וְלִשְׁמֶרָהּ (ב, טו)

"לעבדה - להשקות הגן, ולשמרה - מכל החיות שלא ייכנסו שם"

(אבן עזרא)

התורה קובעת⁸⁷: "אדם לעמל יולד". והדבר מודגש בפסוק זה: אפילו אדם הראשון במצבו הנעלה - לפני החטא, בתוך גן עדן - היה צריך לעבוד ולעמול, "לעבדה ולשמרה"⁸⁸.

ולכאורה הדבר צריך ביאור:

מאחר שהקב"ה הוא תכלית הטוב, ו"טבע הטוב להיטיב" - מדוע יצר את הבריאה באופן שהאדם יצטרך לעבוד קשה, לעמול ולהתייגע?

ההסבר לכך הוא: הקב"ה נתן לאדם את מתנת העמל והיגיעה דוקא מפני רצונו שיהיה לו טוב בשלמות, כי האדם בטבעו מתענג דוקא על דבר שהשיג בכוח עבודתו ויגיעתו (כמאמר רז"ל⁸⁹: "אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבים של חברו"), ואילו כשהוא מקבל דבר במתנת חנם, ללא מאמץ מצידו - הוא מתבייש בכך⁹⁰.

אבל עדיין יש להקשות על הסבר זה עצמו: מדוע אמנם ברא הקב"ה טבע זה באדם, ולא ברא אותו כך שיתענג גם על מתנת חנם, ללא עמל ויגיעה?

והביאור בזה:

תכלית ושלמות הטוב עבור האדם היא כאשר הוא מצליח להיות,

87. איוב ה, ז.

88. ויש לומר, שמסיבה זו תלויה גם בריאות האדם בכך שהוא מאמץ את גופו מתוך יגיעה - ראה רמב"ם הלכות דעות פ"ד ה"ב.

89. ב"מ לח, א.

90. ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקוטי תורה צו ז, רע"ד.

כביכול, דומה לבוראו. לכן רצה הקב"ה שהאדם ישיג את צרכיו על-ידי עשייה ועבודה דוקא, כי בכך שהוא יוצר דברים בבריאה בכוחות עצמו, הוא נעשה שותף במעשה הבריאה; הוא אינו רק מקבל ממנה, כמו שאר הנבראים, אלא הוא גם משפיע עליה ומחדש בה, בדומה לבורא.

ולכן אין האדם מתענג על מתנת חינם, והוא אף מתבייש בה – כי שלמות האדם היא דוקא כשהוא משקיע את כוחותיו בבריאה ומשפיע עליה, ואינו רק מקבל ממנה⁹¹.

(הגדה של פסח ע' תרמא ואילך; לקו"ש חט"ו ע' 95)

אוצר החכמה



לג

**וּמַעַץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בַיּוֹם אֲכַלְךָ מִמֶּנּוּ
מוֹת תָּמוּת (ב, יז)**

ידוע⁹², שישנה עצם אחת באדם – עצם הלז – שאינה אוכדת, אלא היא מתקיימת לעולם, וממנה יחיה האדם בתחיית המתים. ומובא בספרים⁹³, שהסיבה לכך היא משום שעל עצם זו לא חלה הגזרה "ביום אכלך ממנו מות תמות", כיוון שלא נהנתה מעץ הדעת; זאת משום שהאכילה מעץ הדעת היתה ביום שישי בשבוע, ואילו עצם זו אינה נהנית משום אכילה שהיא, מלבד האכילה במוצאי שבת.

ויש להבין – ממה נפשך: אם יש לעצם זו הנאה מאכילה ושתייה, מדוע אין היא נהנית מסעודות נוספות, ובפרט מסעודות השבת עצמה? ואם יש לה קיום נצחי מצד עצמה ולכן אינה זקוקה לאכילה ושתייה – מדוע נהנית היא מסעודת מוצאי שבת?

ויש לומר, שלאמיתו של דבר עצם זו כשלעצמה אינה זקוקה לאכילה

91 וראה עוד בליקוטי שיחות ח"ז ע' 240.

92. ראה ויקרא רבה פי"ח, א. ועוד.

93. ראה בית יוסף, לבוש ואליה רבה או"ח סימן ש. ועוד.